

En ny opera- stjärna

I lördagens föreställning av Verdis *La Traviata* på Storan hade huvudrollerna bytt innehavare. Elisabeth Erikson och Sten Sjöstedt hade lämnat plats för **Birgit Louise Frandsen** och **Esaias Tewolde-Berhan** med vilka de skall alternera så länge *La Traviata* spelas på Storan.

Lördagens publik fick vara med om något så tämligt sällsynt som att uppleva upptäckten av en ny operastjärna. Man vågar nämligen påstå att **Birgit Frandsen** kommer att bli en sådan.

● Premiär

Den unga danskan visade sig vara utrustad med en skönklingande röst, som villigt lät sig formas allt efter de känslöstämningar som den hade att återge. Kanske verkade den i början något liten, vilket säkert hade med debutnervositeten att göra. Men den växte med uppgiften och blev så småningom härligt fyllig.

Sångtekniken var högt driven, och den svåra koloraturen klarades nästan helt perfekt. Den smälte också utmärkt in och blev en organisk del av hela Violettas sångparti, såsom det naturligtvis från början

● **Birgit Louise Frandsen** och **Esaias Tewolde-Berhan** i rollerna som *Violetta* och *Alfred*. I bakgrunden *Enzo Florimo*, *Martin Lundquist* och *Rut Jacobson*.

var avsett, att den skulle vara.

Med förbluffande säkerhet och fin känsla för dramatiska nyanser formade **Birgit Frandsen** ut sin roll som *Violetta*. Detta så mycket märkligare som hon nu gjorde sin debut i operafacket.

Att **Esaias Tewolde-Berhan** skulle bli idealisk i rollen som den romantiske ynglingen *Alfred* kunde man på förhand

ana. Så blev också fallet. Mjukt och sensibelt formade han ut rollen, och hans lyriskt ljusa och sköna stämning gav Verdis melodier just den rätta romantiska lyster.

Och på nytt måste man ge kören en eloge för dess insatser. Storan äger en kör, som teatern kan vara stolt över.

GÖSTA BERRMAN

La Traviata:

Dansk sopran gör succé

Att debutera på en operascen i en huvudroll — och därtill i en föreställning som markant avviker från traditionella uppsättningar och ställer stora krav på dramatisk framställning — måste innebära en oerhörd anspänning.

För den unga danska sopranen Birgit Louise Frandsen, som nu alternerar med Elisabeth Erikson i Violettas roll i Storans uppmärksammade version av Verdis La Traviata, blev debuten glansfull. Hennes röst är synnerligen väl lämpad för denna operaform. Hennes koloratur har en skön och bärig klang även i de högsta partierna.

Det är m. a. o. två fullvärdiga föreställningar som nu presenteras i Göteborg. Valet av Esaias Tewolde-Berhan som Alfred i denna uppsättning är lyckligt. Han sjunger rollen med värme och sinnlighet. Hans lyriska tenor har fått en mättad lyster som ger en ny dimension åt de kända bravurariorna. Kärleksscenerna mellan Violetta och Alfred blir därmed också mera känslosamma och gripande. Det betyder emellertid inte att man frångått den naturalistiska och avromantiserade helhets-tolkning som paret Joel-Halmen strävat efter.

Snarare blir de dramatiska uppgörelserna ännu skarpare i konturerna.

Oversvallande hyllning

Hyllningarna för Birgit Louise Frandsen blev översvallande premiärkvällen. De bör också innefatta en uppskattning av hennes föredömliga textning. Hon har aldrig sjungit i Sverige tidigare och kan inte språket. Ändå lyckas hon så väl med texten att varje stavelse når fram.

Något bör nämnas om hennes väg till operadebuten. Hon är elev till Vagn Thordal och efter examen vid konservatoriet i Århus har hon bl. a. vidareutbildat sig i Salzburg. Debutkonseten skedde i Köpenhamn 1979 och efter detta har hon haft roman-saftnar och konserter på olika håll i världen.

Att operascenen är hennes rätta plats står klart från och med nu.

Margareta Artsman

Säker debut av dansk Traviata

• PÅ LÖRDAGSKVÄLLEN — en vecka efter genrepet — var det fritt fram för två viktiga nybesättningar i Storans sensationella nytolkning av Verdis Traviata, som han komponerade 1853 på 45 dagar efter Dumas d ä:s skådespel Kameliadamen.

För titelrollen, en av de stora uppgifterna i operalitteraturen, innebar det ingenting mindre än operadebut. Den danska sopranen Birgit Louise Frandsen har en imponerande inhemsk och internationell utbildningsbakgrund att falla tillbaka på. Men det var första gången hon stod på scenen.

Mogen debut

Resultatet var en överraskande mogen debut. Sångerskan följde med förbluffande exakthet de karaktärsdrag, varmed den franske regissören Nicolas Joel tecknat henne, en ung kokott märkt av sjukdom och sin föraktade samhällsställning.

• HENNES EXPANSIVA sopran var både fyllig och smidig. Koloraturen pärlade förföriskt. För de högdramatiska scenerna mot sin älskare och hans far gav hon gripande uttryck. Hon verkade född för scenen.

Smältande

Den unge belcantosångaren Esaias Tewolde-Berhan klädde henne väl i sitt starka motspel och med sin smältande vackra stämma. Han är en omistlig tillgång för Storans tenorstell. Per-Arne Wahlgren i barytonpartiet — Germont d ä — med sin hårda mask av Mr Soames i Forsytesagan hade en stor och bejublad kväll under den grymma människolek, varmed iscensättaren valt att präglä sin Traviata.

• GARY BERKSON var i orkesterdikt helt på nivå med Verdis rika och ömsinta partitur.

Olle Olsson

Arbetet 23/2 - 1981 Göteborgs Post En annorlunda Traviata

MAN SKALL aldrig jämföra, brukar samvetsgranna kritiker säga till sig själva när de på nytt måste recensera en föreställning som de nyss skrivit om därför att den sedan dess fått nya huvudrollsinnehavare.

Men hur skulle man kunna låta bli att jämföra om man vill uttrycka mer med det man skriver än menlös snällhet. Och hur skulle man ens själv våga lita på sina jämförelser när man vet hur många olika omständigheter som spelar in.

I lördags satt jag till exempel på Stora teatern på en plats som befann sig på icke en fullt meters avstånd från den plats där jag vanligen brukar sitta — och fick en helt annan akustisk bild av före-

ställningen än vid den första premiären för en vecka sedan. Orkestern spelade svagare, mänskörösterorna var starka och mera fristående, tycktes det. Till och med kören låt annorlunda. Som

• på scenen

vanligt var dock alla nyanser helt klara och tydliga. En del kan ha uppstått genom glidningar kring de nya huvudrollsinnehavarnas personligheter men icke allt. Jag nyrecenserar alltså La Traviata ur ett annat akustiskt läge.

□

Med den reservationen som bakgrund till denna nya recension vill man först konstatera den höga musikaliska kvaliteten. Den danska sångerskan Birgit Louise Frandsen, som här gör sin absoluta debut på operascenen, har en härlig och redan utomordentligt väl utvecklad röst — den där högre än Elisabeth Eriksons och ligger alltså bättre till för partiets koloratur, så långt kan man ju gå i jämförelse. I gengäld har hon inte, i varje fall inte ännu, Elisabeth Eriksons unika spelbeväring — över huvud taget gjorde föreställningen ett mindre starkt

intryck spelmässigt än tor en vecka sedan och det kan bero på platsbytet — jag kom mera på sidan i förhållande till agerandet. Men torde klart torde vara att Birgit Louise Frandsen inte är ett så känsligt instrument som Elisabeth Erikson för den hänsynslösa ärlighet i tidsskildringen som gästregissören, fransmannen Nicolas Joel, briljerade med vid den ursprungliga premiären. Men så lär också Joel ha intygat att inte någonstans där han regisserat — i Europa och Amerika — har han mött en ensemble med sådana spelmöjligheter som på Stora teatern. Har vi en göteborgstradition som placerar oss i särställning, bör vi ju slå vakt om den, i synnerhet som Felsensteins ande inte längre svävar över Komi-sche Oper i Ostberlin.

□

Vad som här sagts om Birgit Louise Frandsen gäller också om Esaias Tewolde-Berhan i jämförelse med Sten Sjöstedt. Berhan sjunger och spelar rollen som Alfred, Kameliadamen Violettas älskare, mjukare och vackrare — hans röst har också ett större utrymme som han kan använda just för detta. Man har ett intryck av en mera kontinuerlig kärlek mellan

Birgit Louise Frandsen gör sin absoluta operadebut som Violetta i Stora teaterns nya rollbesättning. Esaias Tewolde-Berhan längst till höger och bakom dem Enzo Florimo, Martin Lundquist och Rut Jacobson.

huvudpersonerna medan det i den andra rollbesättningen var fråga om ett socialt utnyttjande, en ung spelevinks äventyr med en kurtisan vilket av en ren olyckshändelse slutar med kärlek och tragedi.

Det är en något mera traditionell Traviata i denna rollbesättning, det är två olika föreställningar och ingen av dem vill man ha gått miste om.

ÅKE PERLSTRÖM

VIOLETTA

utan tårar på sammet

• Violetta (Birgit Louise Frandsen) och Alfred (Esaias Tewolde-Berhan) i "La Traviata" på Storan i Göteborg.
Foto: INGEMAR JERNBERG

Onsdagen den 25 februari 1981 ★ EXPRESSEN

På Storan i Göteborg visas nu en omskriven, djärv och radikaliserad "La Traviata". Huvudpersonen Violetta, alias Kameliadamen, alias Dumas-älskarinnan Marie Duplessis, bokstavligen går, står och förgår på gatan.

Ändå har operan fått behålla sitt viktoriantskt pryda namn – "Den vilseförda". När de midnattsblå ridåslöjorna delade sig under uvertyren liksom ett par kvinnolår sårar sig, funderade jag över detta. Varför inte "Violetta" i stället för "La Traviata"?

Snart insåg jag att det inte bara vore kläffingrigt och publikbortstötande, utan också direkt vilseledande med ett namnbyte. Kurtisanen, dvs lyxhoran Violetta, är mer vilseförd i denna avsentimentaliserade tolkning än i sedvanliga småsnyftigt sammetsdraperade uppsättningar.

Franske gästregissören Nicolas Joël i intimt samarbete med scenografen Pet Halmen ser till att vår undergångsdömda hjältinginna är hårdexploaterad redan från början. Stel som en skyltdocka låter hon sig brutalt och rutinerat hårdsminka av sin kammарjungfru, som ter sig mer som manager än modersfigur. Violettas arrogans bakom den vackra masken gentemot Alfreds uppriktiga kärleksförklaringar bottenar i en inlärad överlevnadsinstinkt.

Ungefär som, låt oss säga,

en kokainsniffande Vogue-modell i dag skulle avvisa en oförstörd tillbedjare: "stick, du hör inte hit, det är bäst för dej själ..."

■■■ Violettas och operans inledande party är ingen rolig tillställning, utan en kvävande och dekadent ritual omsluten av nattmörka draperier. När Alfreds lovsånger till sist tränger igenom det pudrade pansaret är det frihetsbegär han väcker snarare än förälskelse. Draperierna faller med ens, och hela Paris öppnar sig för hennes fötter.

Det är mycket vackert, liksom hela scenografin – för vilken dock Storas scen är för liten och omodern. Så måste man tex köra ut publiken på paus efter den korta kortspelsakten – detta för att hinna baxa ut ett imponerande monster till roulettbord.

Den stenbelagda gatan är geomgående och sammanbindande symbol för Violettas enkla ursprung och osunda tillvaro: parisiskt svartblank som i otaliga franska filmer. Den utstrålar just den där "Bonjour tristesse"-atmosfären och får ännu mera sug med en nattlig stads-silhuett à la Caspa David Friedrich.

Regin är lika stramt svart-vit som Violettas fantastiska klänningar. Skarpt och ständigt fokuserad är Violetta, vars fångenskap börjar redan i de överlas-

tade kreaturer hon bär. Alfred, som i helgen sjöngs av Esaias Tewolde-Berhan, är en lidelsefull och skön goddagspilt, som mer tjänar som ett medel för Violetta än som ett mål.

Hans underlägsenhet gentemot pappa Germont, ståtligt gestaltad av Per-Arne Wahlgren, understryks med tjocka streck hos Joël. Germont d ä blir här en kalkylerande samfundets stötta, ogenomtränglig i dubbla lager ulstrar. Dumheten han begär tycks han mer uppfatta som en förarglig felräkning än något att verkligen ångra. Kanske hade han velat hålla Violetta vid liv för att sedan överta henne från sonen.

■■■ Helgens föreställningar innebar en verklig debut för unga danskan Birgit Louise Frandsen, som aldrig tidigare stått på en operascen. Något märktes det i början när hon gungade med i musiken och inte förmådde nyansera röstens uttryck. Men det lossnade efter första pausen och då mötte vi en osedvanligt välklingade, intensiv Violetta som väl stod sig i Joëls krävande spotlight.

Lite mer hjälp hade hon kunnat få – jämte övriga sångare – från dirigenten Gary Berkson. Denne intresserade sig behjärtansvärt för den klingande helheten i tid och rum, dock mindre för det psykologiska skeendet. Som hos Verdi är a och o.